

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרָשַׁת בְּמִדְבָּר

הפטרה: והיה מספר
ה' סיון תשע"ה

יציאת השבת:

20:20

ירושלים: 20:15

יציאת השבת ר"ת 21:02
נט' לעומר, אבות פיק'ו | מסכת דרך ארץ
מוצאי שבת חג השבועות
גיליון 339

כניסת השבת:

19:05

ירושלים: 18:58

הַמְדָּבֵר וְחַג הַשְּׁבִיעוֹת
הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

מדוע נקראת פרשה זו בְּמִדְבָּר? מדוע כל החומש הרביעי נקרא בשם זה? בנוסף, לכאורה, היה צריך להיות שם הספר בְּמִדְבָּר, ציון המקום בו הוא מתרחש, ולא בלשון נסמך: בְּמִדְבָּר? נראה, כי יסוד התשובה לכל השאלות הללו נמצא במדרש הבא (במדבר רבה א, ז):

"למה בְּמִדְבָּר סיני? מכאן שנו חכמים: בג' דברים ניתנה התורה – באש, ובמים, ובמדבר. באש מניין? (שמות יט) 'זהר סיני עשן כולו'... ובמים מניין? שנאמר (שופטים ה) 'גם שמים נטפו גם עבים נטפו מים', ובמדבר מניין? 'ידבר ה' אל משה במדבר סיני. ולמה ניתנה בג' דברים הללו? אלא מה אלו חנם לכל באי העולם, כך דברי תורה חנם הם. שנאמר (ישעיה נה) 'הוי כל צמא לכו למים. דבר אחר: וידבר ה' אל משה במדבר סיני – אלא כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה. לכך נאמר במדבר סיני':"

לפי המדרש נתינת התורה דוקא במדבר, מבטאת את חיוניות התורה לעולם. ככל שדבר חיוני יותר כך הוא מצוי וזמין יותר. האש והמים הם חנם כיון שבלעדם אין קיום לעולם, כך גם המדבר, יש בו צורך חיוני לקיום העולם באיזון האקלים. גם התורה היא חיונית ואין קיום לעולם בלעדיה. בנוסף, המדבר מרמז לא רק על התורה עצמה אלא גם על לומד התורה.

הלומד, צריך שישם עצמו כהפקר, אסור לו להיות בעל גאוה שאינו יכול להכיל בתוכו דבר, ומי לנו גדול ממש שנבחר להיות מקבל התורה שהיה "עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", וכדברי התלמוד: "אמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב 'הוי כל צמא לכו למים'? לומר לך: מה מים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה". רק בדרך זו נזכה להיות כלי לקבלת התורה בשלמות.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורקי. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

חג השבועות ומנהגיו

בששה בסיון חל יום חג השבועות לאחר ימי ספירת העומר שנמשכו ארבעים ותשעה ימים, שהם שבעה שבועות, ולכן נקרא חג השבועות. ואמרו חז"ל: למה תלה הכתוב יום חג שבועות בספירה, מה שאין כן בשאר מועדות, לפי שכאשר נתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהם עתידים לקבל התורה לסוף חמישים יום ליציאתם, שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, נ' יתרה של "תעבדון" במקום תעבדו, לרמז שמקץ נ' יום לצאתם יקבלו התורה בהר חורב, ובצאת ישראל ממצרים מרוב חיבה היו מונים בכל יום ויום: הרי עבר יום אחד, הרי עברו שני ימים, וכן הלאה, מפני שהיה נראה להם כוּמֵן ארוך מתוך חיבתם הגדולה, והיו מצפים ומייחלים לקבלת התורה, לכך נקבעה הספירה לדורות.

נוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, וכן יש נוהגים לאכול דבש וחלב, לרמזו על מתן תורתנו שנמשלה לדבש וחלב. ויש נותנים טעם למנהג מאכלי חלב בחג השבועות, מפני שבעשרת הדברות נתגלו לאבותינו כל מצוות התורה, וכשירדו מההר אל בתיהם לא מצאו מה לאכול תיכף, זולת מאכלי חלב, כי לבשר היו צריכים הכנה רבה, שחיטה בסכין בדוק, ניקור החלב והגיד, מליחה והדחה, ובישול בכלים חדשים. ולכן היו זקוקים למאכלי חלב, ואנו עושים זכר לזה, וצריכים להזהר שלא לאכול מאכלי חלב אחר בשר כי אם כעבור שש שעות. ומנהגינו לאכול תחלה מאכלי חלב, ואחר קינוח והדחה אוכלים מאכלי בשר.

בחג השבועות נוהגים גם לקשט את בית הכנסת והבית בירק ובפרחים, כדי שיזכירו שבעצרת נדונין על פירות האילן ויתפללו עליהם (מג"א סי' תצ"ד ה' חק יעקב ס"ק ז). ונוהגין לשטוח עשבים בבית הכנסת ותוחבים עשבים בבית תחת הקורה, לזכר שבמתן תורה היו על ההר מלא עשבים, או סביבו, שנאמר גם הצאן והבקר אל ירעו וגו', משמע שהיה שם מרעה.

נוהגים גם לקרוא את כל ספר התהילים בחג השבועות, מכוון שדוד המלך ע"ה, שחיבר את ספר התהילים נפטר בחג השבועות, שזכותו של דוד המלך תגן בעדנו ובעד כל ישראל.

קריאת מגילת רות – הפוסקים כרמ"א נוהגים לקרוא מגילת רות מתוך מגילת קלף. ויש שנהגו לברך על מקרא מגילה ויש שלא נהגו בכך וכל אחד יעשה כמנהגו. הספרדים נהגו לקרוא מגילת רות מתוך ספר רגיל אחרי האזהרות. ואלה שלמדו בלילה "תיקון ליל שבועות" וקראו בו את מגילת רות אינם חוזרים לקרוא אותה בשחרית, כיוון שקראו אותה בלילה.

הטעמים לקריאת מגילת רות – כמה טעמים לקריאת מגילת רות בשבועות. האחד הוא מפני שכתוב בה תחילת קציר שעורים, ושבועות הוא זמן הקציר. עוד טעם: לפי שאבותינו לא קיבלו את התורה, אלא על ידי מילה וטבילה וקרבת, כמו גר שצריך מילה, טבילה וקרבת. ומגילת רות מספרת על גירותה של רות, ועל כן נהגו לקרוא רות בחג השבועות.

ועוד טעם, כי מגילת רות עניינה הוא גמילות חסדים, והיא מתאימה לתורה שתחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. עוד טעם, שקוראים את המגילה בגלל שדוד המלך ע"ה נפטר בשבועות. וכל מגילת רות היא ייחוסו של דוד המלך.

ובילקוט הובא "ומה עניין רות אצל עצרת (שבועות). ללמדך שלא נתנה תורה אלא על ידי יסורין ועוני. כלומר, שאם עשירים עוסקים בתורה, יהיו מתגאים, אבל כשהם עניים, הם מתעסקים בה, והם יודעים שהם רעבים ושפלים. ועוד, כי ביום חג השבועות קיבל עם ישראל רות מצוות בנוסף על שבע מצוות בני נח שכבר היו לנו, ובסך הכל קבלנו תרי"ג מצוות.

חג השבועות שחל במוצאי שבת

השנה חל חג השבועות מיד לאחר השבת ומצריך הערכות מיוחדות.

לפני הדלקת הנרות של שבת קודש מכינים שתי מערכות של פמוטות, אחת לשבת ואחת ליום טוב, כמו כן מכינים שני נרות נשמה. נר נשמה אחד מדליקים בערב שבת וממנו מדליקים במוצאי שבת את נר הנשמה השני לצורך הדלקת הנרות של יום טוב ולצורך הבישולים בחג השבועות.

הרגילים להכין את האוכל לחג קודם החג (אף על פי שמותר לבשל בחג), יכינו את האוכל קודם השבת ויחממו על הפלטה שכבר היתה מחוברת קודם השבת, לצורך השבת.

בצאת השבת האשה מדליקה נרות של יום טוב לאחר צאת הכוכבים, לפני ההדלקה תאמר: "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". ואם התפללה קודם תפילת ערבית ומרה "ותודיענו", אינה צריכה לומר המבדיל. ומברכת: "להדליק נר של יום טוב", ו"שהחיינו". מדליקה מנר דולק, ואינה מכבה את הגפרור אלא מניחה אותו שיכבה מאליו.

בערבית מאחרים את התפילה כדי לקיים "תמימות" של ימי הספירה. ובתפילה של יום טוב מוסיפים "ותודיענו" בעמידה. הדלקת נרות החג במוצאי שבת משעה 20:20.

סדר הקידוש לחג השבועות ולמוצאי שבת:

יין, קידוש, נר הבדלה, זמן (שהחיינו).

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְדוּד מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי יְדוּד אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סְבִרֵי מִרְנָן. וְעוֹנִים: לַחַיִּים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל עַם. וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל לְשׁוֹן. וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו. וַתִּתֵּן לָנוּ יְדוּד אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה. מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה. חֲגִים וְזִמְנִים לְשִׂשׁוֹן. אֵת יוֹם חַג הַשְּׁבֻעוֹת הַזֶּה. אֵת יוֹם טוֹב מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ הַזֶּה. זְמַן מִתֵּן תּוֹרַתְנוּ. בְּאַהֲבָה מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ. זְכַר לִיְצִיאַת מִצְרַיִם: כִּי בָנוּ בְּחַרְתָּ וְאוֹתָנוּ קִדְּשָׁתָּ מִכָּל הָעַמִּים, וּמוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, מְקַדֵּשׁ וַיִּשְׂרָאֵל וְהַזְּמִנִּים:

במוצאי שבת מוסיפים שתי ברכות אלו לפני ברכת "שהחיינו":

בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמְּבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לַחֹל. וּבֵין אֹר לַחֹשֶׁךְ. וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים. וּבֵין יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁשִּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין קֹדֶשׁ שַׁבַּת לְקֹדֶשׁ שַׁבַּת יוֹם טוֹב הַבְּדִלְתָּ. וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשִּׁשִּׁת יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה הַקֹּדֶשׁ שַׁבַּת וְהַבְּדִלְתָּ. וְהַקֹּדֶשׁ שַׁבַּת אֵת עַמּוּךְ יִשְׂרָאֵל בְּקֹדֶשְׁתָּךְ. בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, הַמְּבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנֵי הַזֶּה:

ישב וישתה רביעית או מלוא לוגמיו, ולא יברך אחריו ברכה אחרונה, אף אם שתה רביעית:

טוב להנהיג שהבנים ינשקו ידי הוריהם, ושהאב יניח ידו על ראשם ויברכם:

מהלכות חג השבועות

- א. פשט המנהג להיות ניעורים בליל חג השבועות ולעסוק בתורה, עד עלות השחר. והטעם למנהג זה בליל חג השבועות, לפי שבשעת קבלת התורה היו ישראל נרדמים כל הלילה. והוצרך הקב"ה להעירם משנתם על ידי קולות וברקים שהיו לפני מעמד הר סיני. ולכן צריכים לתקן הדבר על ידי שנעסוק בתורה כל הלילה. ואין מנהג זה אלא לאנשים ולא לנשים.
- ב. נכון לחוש לדברי רבותינו המקובלים, וללמוד בליל שבועות את התיקון שנדפס בספר קריאי מועד בחבורה, ולהעדיף סדר לימוד זה על פני לימוד בתלמוד ובפוסקים. ומכל מקום בני ישיבות שחשקה נפשם לעסוק בגמרא בלילה הזה בשקידה ובהתמדה, אין למחות בידם, שיש להם על מה שיסמוכו. יש שנהגו ללמוד בספר המצוות להרמב"ם. ואם רוב הציבור קוראים התיקון אין ראוי ליחידים לפרוש מהם.
- ג. יש להזהר מלדבר דברים בטלים בלילה הזה, ולא יאבד זמן יקר זה בשיחה בטילה. וישב בטל כישן דמי. ועל פי הקבלה אין לקרות משנה בלילה זו. ולפני נקודת חצות הלילה יש לקרות קריאת שמע, בפרט לאלה שהתפללו ערבית מבעוד יום. טוב ונכון לבאר לקהל דברי הגמרא והמדרש ותר"ג מצות, דבר דבור על אופניו, בדברי אגדה המושכים את הלב, כדי שלא יבואו להתנמנם.
- ד. אין לברך ברכות התורה אלא עד עלות השחר. שהוא שבעים ושתיים דקות קודם הנץ. מנהג הספרדים שגם הניעורים בלילי שבועות מברכים ברכות התורה. וכן המנהג לברך כל ברכות השחר, חוץ מברכת על נטילת ידים ואשר יצר. ואם הוצרך לנקבו מברך אשר יצר. לפי לדעת המשנה ברורה מי שלא ישן בלילה מברך כל ברכות השחר חוץ מברכות התורה, ברכת "אלוהי נשמה" וברכת "המעביר חבלי שינה" שיש לגביהם ספק. ועדיף שיכוון לצאת בברכת אדם שישן או ספרדי.
- ה. יתגבר כארי בשחרית לבל יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, שלא יצא שכרו בהפסדו אם ישן בשעת קריאת שמע ותפלה. וכן יזהר בשעת קריאת התורה, שהיא פרשת עשרת הדברות, לבל תחטפנו שינה, וכבר אמרו חז"ל: אמר הקב"ה לישראל, בני היו קוראים פרשת עשרת הדברות בכל שנה ושנה בחג השבועות, ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה.
- ו. ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה בביאור דברי הראשונים, והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן תורה לכל השנה. ואם אינו בר הכי, ישתדל לשמוע חידוש שלא ידע קודם. ויש להזהיר את ההמון שלא יעבירו את היום בשינה, ויקבעו זמן ללמוד גם ביו"ט עצמו, אחר שינוחו מהלימוד של הלילה.
- ז. אין אומרים תחנון מיום ר"ח סיון ועד ח' בו, ומנהג הספרדים שלא לומר תחנון ונפילת אפים, ומזמור יענך ה' ביום צרה, ומזמור תפלה לדוד, עד יום י"ג סיון. וילקוט יוסף לראש"ל הגר"י יוסף שליש"א

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון הי"ד. היה יצחק שושן הי"ד. שרה בת שמחה הי"ד. יצחק אילוז הי"ד. מרים יהודה הי"ד. ציפורה ויהושע לוי הי"ד. ביבה אלימלך הי"ד. ישי הלוי הי"ד. אורי חיים רווח הי"ד. עזר בן עישה הי"ד. תיקוה בת עזיזה הי"ד. אלגרה בת ג'אן הי"ד. מול בת עטלה הי"ד. פנחס זרחי הי"ד. הראל בן אביגיל הי"ד. אילנה בת סליחה הי"ד. ישי רחל לוי הי"ד. חנה בת זוהרה הי"ד. להחזרת נעדריו צה"ל ושבויו ובהם: ארון שאול, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, צבי פלדמן, יחזקאל פולארד הי"ד. לעילוי נשמת הנערים: אייל יפרח הי"ד, גיל-עד שעאר הי"ד, נפתלי יעקב פרנקל הי"ד. ולעיני חללי מבעצ צוק איתן הי"ד. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף זצוקל. הגר"מ אליהו זצוקל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. הרב שלמה צרף ז"ל. רבי יעקב שושן ז"ל. וניה ינה ז"ל. ברכה ספן ז"ל. נדיר נחם ז"ל. נסים חזן ז"ל. סופר מנחם ז"ל. נדידה שמעון בת חיות ז"ל. מנירה לוי ז"ל. אסתר בת תורא ז"ל. אסתר חרד ז"ל. חנה יצחקי ז"ל. דינה פונדק ז"ל. הרב אברהם צוקרמן זצ"ל. מרדכי ומשה בני לאה מורחי ז"ל. אליזה בת פריחה ז"ל. אילנה בת פריחה ז"ל. תירצה זיגרון ז"ל. ישראל אברהם נתן בן מלכה ז"ל. אסתר בת זוהרה ז"ל. אסתר וענבר נחום ז"ל. ישראל בן שושנה ז"ל. יצחק בן מול מורחי ז"ל. רובין בן שלום צעדי ז"ל. מרים וענוני ז"ל. עזיזה עמוס ז"ל. יצחק ועמרם אטיאס ז"ל. נסים בן חנה ז"ל. שמעון אבוטבול ז"ל. יצחק ולאה אסטרוב ז"ל. רות יעקב ז"ל. חיה רחל לוי ז"ל. אליזה טייטל ז"ל. נעימה בת מנידה ז"ל. שמחה אילוז ז"ל. ראובן אלון בן נטיה ז"ל. סוליקה שושן ז"ל. לואיזה מדר ז"ל. זוהרה בת חנה ז"ל. עליזה כהן ז"ל. ר' חיים אוחננה ז"ל. אהרן וקין ז"ל. אורי ארון מועלם ז"ל. ישראל בן גברה ז"ל. חד תמבי ז"ל. חד רוסטברג ז"ל. ויאל דללי ז"ל. עמוס דברי ז"ל. רבי חד הבחן זצ"ל. יזכבו ועקני ז"ל. עישה דהן ז"ל. יוסף הבחן ז"ל.

ולעיני הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדר, שושנה רווח, רפאל פריעי, וציעיילה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

אין לעיני בעלון זה בשעת התפילה